

**INFORMACIJA O OSTVARENJU GODIŠNJEG PLANA IMPLEMENTACIJE STRATEGIJE
RAZVOJA OPĆINE SANSKI MOST ZA 2022. GODINU -
IZVJEŠTAJ O RAZVOJU**

IZVRŠNI SAŽETAK

Izveštaj o implementaciji Strategije razvoja Općine Sanski Most (2014-2023.) ima za cilj da pokrene sve bitne aktere na razmišljanje i doprinese boljem donošenju odluka o realizaciji strateških prioriteta ekonomskog, društvenog razvoja i zaštite životne sredine, u okviru 15 definiranih sektorskih ciljeva.

Planom implementacije za 2022. godinu predviđeno je provođenje 38 projekata ukupne vrijednosti 5.052.914,00 KM. Po pitanju realizacije strateškog dokumenta za 2022., realizirano je 21 projekat ukupne vrijednosti 2.200.984,00 KM, a procenat realizacije projekata u izvještajnoj godini je srednji (43,56 %), što je za 2,5% povećanje u odnosu na godinu prije, i generalno je ispod trogodišnjeg prosjeka stepena implementacije koji iznosi 48,04% za posljednje 4 godine.

Od ukupnog iznosa realiziranih sredstava 943.683,00 KM (42,88%) je sufinansiranje iz budžeta Općine Sanski Most, što je otprilike isti omjer sufinansiranja iz budžeta u odnosu na prethodnu godinu, dok je ostatak sredstava od 1.257.301,00 KM (57,12%) obezbijeđeno iz eksternih izvora finansiranja. Srednji stepen implementacije je u najvećoj mjeri rezultat nedostatka sredstava finansiranja iz eksternih izvora, jer institucije viših nivoa vlasti nisu sprovele sve uobičajene javne pozive, dok je sufinansiranje projekata od strane međunarodnih partnera ostalo u istom omjeru kao i u prethodnoj 2021. godini.

U ekonomskom sektoru najveći rezultati su ostvareni kroz realizaciju projekata i mjera podrške privrednom sektoru u oblasti jačanja kvaliteta radne snage kroz podršku finansiranja praktične nastave u sklopu privrednih subjekata, te kroz realizaciju projekata unaprijeđenja kvaliteta Poslovne infrastrukture i unaprijeđenje turističke ponude. U društvenom sektoru nastavljena je saradnja sa organima Mjesnih zajednica kroz izgradnju javne infrastrukture u ruralnim područjima, a ostvaren je značajan rezultat i na području unaprijeđenja kapaciteta subjekata nevladinog sektora. Poseban rezultat ostvaren je kroz realizaciju mjera pronatalitetne politike i stipendiranja deficitarnih zanimanja. U sektoru okoliša najveći rezultati su otvoreni kroz realizaciju projekata komunalne infrastrukture i unaprijeđenja javnih komunalnih usluga, te kroz jačanje sistema zaštite od prirodnih nesreća.

Prioritet za realizaciju u skladu sa finansijskim kapacitetima u 2022. godini su bili projekti iz oblasti poljoprivrede i okoliša, te projekti na unaprijeđenju javne infrastrukture, unaprijeđenje poslovne infrastrukture, te unaprijeđenje turističke ponude kroz izgradnju nove turističke infrastrukture. Kako je i navedeno, implementacija je pokrila sve prioritete i fokuse, ali u nedovoljnoj mjeri zbog nedostatka sredstava, ali i zbog žalbenih postupaka kroz procedure javnih nabavki.

Kada je riječ o zaključcima i korektivnim akcijama u pogledu prethodne godine, najveće prepreke ili teškoće u realizaciji projektnih aktivnosti uzrokovane su nedostatkom izvora finansiranja izvan budžeta Općine Sanski Most, a poseban problem su predstavljale, kako je i navedeno, i procedure javnih nabavki odnosno žalbeni postupci koji su uzrokovali dodatna kašnjenja u realizaciji projekata, a poseban negativan efekat na realizaciju projekata imala je i visoka stopa inflacija u protekloj godini koja je rezultirala višestrukim povećanjem cijena roba i usluga.

Po pitanju mjera za unaprijeđenje kapaciteta za realizaciju projekata, neophodno je izvršiti kadrovsko unaprijeđenje u sektoru javnih nabavki, te pripreme i praćenja realizacije velikih infrastrukturnih projekata.

1. UVOD

Općinsko vijeće Sanski Most je na svojoj redovnoj 12. sjednici održanoj 15.02.2022. usvojilo Odluku o usvajanju Strategije razvoja Općine Sanski Most za period 2022. – 2027., odnosno usvojena je Strategija razvoja USK za period 2021. – 2027. kao strateški razvojni okvir, a u skladu sa članom 20., stav 5. Zakona o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH (“Službene novine Federacije BiH“, broj 32/17), u kojem se navodi:

“(5) Općinski načelnik, odnosno gradonačelnik može predložiti općinskom, odnosno gradskom vijeću usvajanje strategije razvoja kantona kojem pripada kao strateškog okvira razvoja općine, odnosno grada.

(6) U slučaju iz stavka (5) ovog članka u jedinici lokalne samouprave izrađuju se implementacijski dokumenti sukladno čl. 23. do 26. ovog zakona“

2. STRATEŠKI CILJEVI I PRIORITETI

Skupština i Vlada USK su usvajanjem Strategije razvoja USK za period 2021. – 2027. definirali i uskladili razvojne pravce i prioritete kantona sa ključnim razvojnim dokumentima viših nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini. Općina Sanski Most je preuzimanjem Strategije USK usvojila kantonalnu Strategiju kao strateški razvojni okvir lokalne zajednice i svoje projekte i mjere će uskladiti sa fokusima, ciljevima i mjerima definiranim Strategijom razvoja USK.

Strategijom razvoja USK definirani su slijedeći strateški pravci:

1. Privredni razvoj zasnovan na znanju i održivom korištenju prirodnih resursa
2. Razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora
3. Održiva zaštita okoliša i prirode

Iz strateških pravaca definirana je vizija razvoja, koja predstavlja težnju, dugoročnu namjeru, pravac djelovanja i poželjno stanje u budućnosti te je predstavljena kao:

Unsko-sanski kanton je Euro regija – smaragd Bosne i Hercegovine, područje ugodnog života temeljenog na ravnomjernom održivom razvoju.

Ostvarenje razvojne vizije realizovat će se kroz tri strateška cilja, razrađena u 10 prioriteta i 33 mjere. Strateški ciljevi Unsko - sanskog kantona su usklađeni sa Strategijom razvoja FBiH i Okvirom za ciljeve održivog razvoja u BiH, kojim se utvrđuju zajednički podciljevi i indikatori za sve nivoe vlasti u BiH (zajednički minimum) te usmjeravaju budući procesi strateškog planiranja.

Sektor ekonomskog razvoja se zasniva na slijedećim pretpostavkama:

- da se raspoloživi prirodni resursi (prvenstveno oni za razvoj poljoprivrede, turizma i prerađivačke industrije) stave u punoj mjeri u funkciju razvoja USK;
- da se prirodni resursi koriste na održiv način i da postoje privredni subjekti koji bilježe dobre rezultate, povećavaju obim poslovanja broj zaposlenih i vrijednost izvoza;
- da se povećaju prihodi i privrednih subjekata i stanovništva, što se ostvaruje kreiranjem proizvoda i usluga zasnovanih na jedinstvenim prirodnim resursima i na znanju, podsticanjem lokalnih i privlačenjem stranih investicija;
- da se kapaciteti i saradnja između subjekata koji su ključni za privredni razvoj USK dalje razvijaju, kako bi se obezbijedili potrebni resursi, uključujući i one ljudske, neophodni za privredni razvoj zasnovan na inovacijama;

- da se uspostavi dinamično tržište rada, a obrazovni sistem uskladi sa potrebama najvažnijih privrednih grana USK;
- da se na optimalan način iskoristi neposredna blizina EU tržišta za protok ljudi, roba, znanja i kapitala;
- da postoje prilike u međunarodnim lancima vrijednosti koje privreda USK može da iskoristi, stvarajući na taj način i bolje uslove života za stanovništvo USK.

Sektor društvenog razvoja se zasniva na slijedećim pretpostavkama:

- da se, poštujući komparativne prednosti USK, pristupi strateškom razvoju visokog obrazovanja te zdravstva i socijalne zaštite na ravnomjeran, ravnopravan i dosljedan način za sve građane;
- da se, istovremeno uz razvojne procese, radi na razvoju osnovnih principa individualne građanske, političke i službeničke odgovornosti u pogledu pružanja javnih usluga na svim nivoima vlasti;
- da se postigne međusobno nadopunjavanje gradova/općina USK, uz komplementarnost u ekonomskom, obrazovnom, kulturnom i svakom drugom domenu;
- da razvoj društvene infrastrukture (sportska, obrazovna i kulturna infrastruktura, domovi za stare i iznemogle) bude kontinuiran proces;
- da se ostvare zajednički projekti između naselja, posebice u upravljanju lokalnim saobraćajem, detaljnom uređenju prostora, očuvanju kulturnog i prirodnog naslijeđa;
- da se kontroliše fizičko širenje gradova i naselja

Sektor okolišnog razvoja se zasniva na slijedećim pretpostavkama:

- da se obrati pažnja na sprečavanje opterećivanja i zagađivanja okoliša, kao i na poboljšanje i obnovu svih prirodnih resursa;
- da se definira način kako da se zaustavi trajna i brza devastacija prirodnih resursa, odnosno provedu mjere i aktivnosti koje će zaustaviti brzu devastaciju prirodnih resursa;
- da se prirodni resursi čuvaju i štite i racionalno koriste, kao i da se omogući takav način ekonomskog razvoja kojim se može osigurati obnova resursa;
- da se uspostavi prekogranična i međunarodna saradnja u zaštiti okoliša;
- da se mjere i projekti društvenog i ekonomskog razvoja provode u skladu sa zahtjevima zaštite okoliša i očuvanja postojećih resursa;
- da se postigne dinamičan infrastrukturni razvoj i izgradnja USK, zasnovan na Prostornom planu, uključujući uspostavu i razvoj institucija za upravljanje okolišem;
- da se racionalno i ekonomično upravlja urbanim ekosistemima (voda, energija, otpad);
- da se ograniče negativni uticaji u područjima koja trpe pritisak od strane saobraćaja, kroz primjenu ekološki prihvatljivih saobraćajnih sredstava;
- da se uvedu mjere prepoznavanja i zaštite područja koja trebaju zaštitu, kao i mjere prepoznavanja prirodnog i kulturnog naslijeđa, kao važnih faktora za razvoj privrede i društva, kao i preduslova za razvoj turizma;
- da se uspostave veze i koridori između zaštićenih područja, u cilju nesmetanog protoka i genetske razmjene flore i faune;
- da se prostor koristi u kontekstu napretka zaštićenih područja, a ne njihove izolacije;
- da se obezbijedi donošenje strategija upravljanja zaštićenim područjima, uz intenzivno uključivanje ljudi koji nastanjuju te prostore u procese izrade i odlučivanja;
- da se izvrši inkorporacija zaštićenih i ugroženih područja;
- da se uveže upravljanje površinskim i podzemnim vodama s politikama prostornog razvoja.

Indikatori uspješnosti realizacije strateških ciljeva:

Strateški cilj	Indikator uticaja	Polazna vrijednost USK (2019.)	Ciljna vrijednost USK (2027.)	Ciljna vrijednost Sanski Most (2027.)
Strateški cilj 1.	Vrijednost izvoza	386.000.000 KM	500.000.000 KM	200.000.000 KM
Izgrađeni privredni kapaciteti uz održivo korištenje prirodnih resursa.	Prosječna mjesečna neto plata u prerađivačkoj industriji	705 KM	1.000 KM	1.200 KM
	Prosječna mjesečna neto plata u ugostiteljstvu i hotelijerstvu	521 KM	800 KM	1.200 KM
Strateški cilj 2:	Stepen migracija stanovništva %	-27	0	0
Unaprijeđen razvoj inkluzivnog i prosperitetnog društvenog sektora.	Grupa razvijenosti kantona na nivou FBiH	III	II	II
Strateški cilj 3:	Udio komunalnog otpada koji se odlaže na sanitarne deponije, %	0	60	70
Održivo upravljanje okolišem, prirodnim i infrastrukturnim resursima.	% građana spojen na kanalizacijsku mrežu	54	70	60
	Broj važećih Prostornih planova JLS	2	8	1

(Izvor podataka za indikatore: Federalni zavod za statistiku, Federalni zavod za programiranje razvoja, USK u brojkama)

2. 1. Ključni planirani prioriteti i fokusi za izvještajni godišnji period (2022. godina)

U skladu sa definiranim sektorskim ciljevima, prema usvojenom Planu rada Općinskog organa uprave i prema Planu implementacije strategije lokalnog razvoja za period 2022. - 2024., glavni prioriteti za 2022. godinu obuhvataju nastavak aktivnosti na realizaciji mjera i programa iz proteklog perioda, obzirom da su po strateškim dokumentima uglavnom definirani višegodišnji projekti i programi.

S tim u vezi, glavni prioriteti za 2022. godinu su bili:

1. Nastavak saradnje sa UNDP kroz implementaciju projekata MEG i Jačanje uloge MZ u BiH
2. Unaprijeđenje javne i komunalne infrastrukture s naglaskom na nastavak izgradnje kanalizacije u ulici Prvomajska
3. Unaprijeđenje poslovne infrastrukture u sklopu Poslovne zone Šejkovača
4. Osnivanje poslovne zone "Zdena" na području nekadašnje fabrike ŠIP Sana
5. Izrada projektno-tehničke dokumentacije za rekonstrukciju postojeće i izgradnju nove poslovne infrastrukture u budućoj Poslovnoj zoni Zdena
6. Unaprijeđenje sistema odbrane i zaštite od poplava sa naglaskom na izgradnju zaštitnog zida na lokalitetu Gerzovo, te unaprijeđenje sistema odvodnih kanala na širem gradskom jezgru.
7. Podrška privrednim subjektima u proširenju postojećih i realizaciji novih investicija s ciljem povećanja obima proizvodnje i zaposlenosti
8. Unaprijeđenje javne infrastrukture kroz sanaciju saobraćajnica u nadležnosti lokalne uprave
9. Izgradnja javne rasvjete na principu LED tehnologije u gradskoj zoni
10. Podrška primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji
11. Nastavak projekta stručnog usavršavanja u proizvodnom sektoru u saradnji sa dijasporom
12. Izrada baze podataka stručne dijaspore
13. Unaprijeđenje turističke ponude i revitalizacija turističkih potencijala kroz izgradnju turističke infrastrukture

14. Unaprijeđenje kvaliteta srednjeg strukovnog obrazovanja i izmjena upisne politike u skladu sa potrebama lokalne privrede
15. Unaprijeđenje komunikacije sa privrednim sektorom kroz redovno održavanje sastanaka i uspostavu info pointa za servisne informacije namijenjene privrednicima.
16. Nastavak projektnog finansiranja udruženja s područja Sanskog Mosta
17. Podrška zdravstvenom sektoru s ciljem unaprijeđenja ljudskih i tehničkih kapaciteta lokalnih zdravstvenih ustanova
18. Unaprijeđenje ljudskih i tehničkih kapaciteta organa uprave – uvođenje katastra komunalnih instalacija
19. Izrada prostorno-planske dokumentacije – izrada Prostornog plana Općine
20. Uvođenje elektronskog registra administrativnih postupaka organa uprave – euprava
21. Završetak projekta za finansijsko upravljanje i kontrolu te praćenje njegove realizacije (FUK)

Kada je u pitanju realizacija istih projekata i aktivnosti vezanih za njih, većina planiranih aktivnosti su ostvarene u toku 2022. godine.

Kao posebna grupa aktivnosti usmjerenih ka unaprijeđenju lokalnog razvoja definirane su aktivnosti i mjere na poboljšanju poslovnog ambijenta, s ciljem povećanja obima investiranja u privrednom sektoru, povećanju broja zaposlenih, te povećanju obima ukupne proizvodnje, izvoza i ukupnog prometa u lokalnoj privredi. Općinsko vijeće Sanski Most na 14. sjednici održanoj dana 31.03.2022. godine usvojilo je Odluku o osnivanju Poslovne zone Zdena na području nekadašnje fabrike ŠIP Sana, čime su prostorni kapaciteti za unaprijeđenje postojećih i realizaciju novih investicija uvećani za dodatnih 540.000 m².

Jedna od značajnijih aktivnosti tokom 2022. svakako je bila i izrada i usvajanje Odluke o osnivanju Turističke zajednice Općine Sanski Most koja je zvanično i usvojena na 18. sjednici Općinskog vijeća od 19.09.2022.

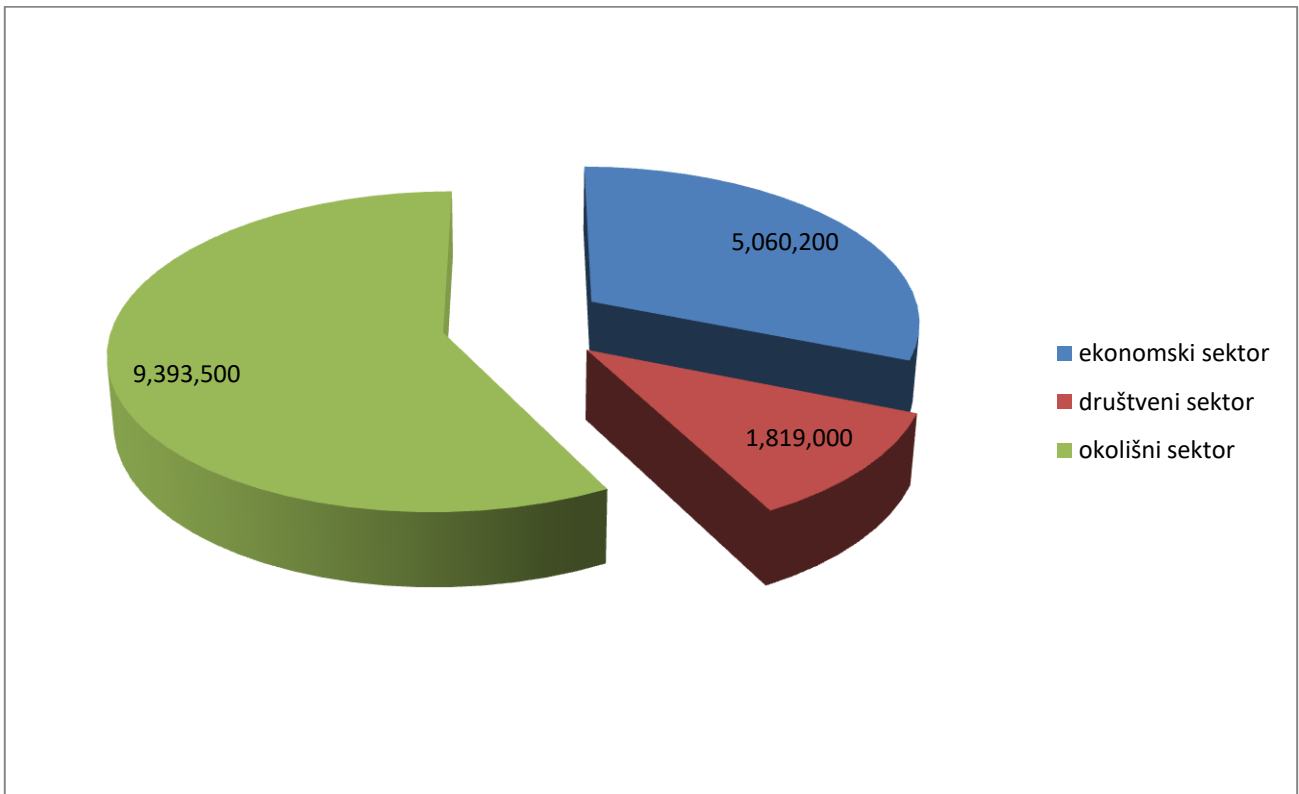
Tokom prethodne godine nastavljene su aktivnosti na izradi Prostornog plana općine Sanski Most kao najznačajnijeg prostorno-planskog dokumenta, i trenutno je u fazi izrade i usvajanja njegovog Nacrta.

Realiziran je Projekat uspostave digitalnog katastra komunalnih uređaja, kao i Projekat uspostave digitalnog Adresnog registra na području općine Sanski Most. U izvještajnom periodu putem javnih nabavki odabran je izvođač usluga za izradu tabli sa nazivima ulica i tablica sa brojevima. Izabrana je firma „Buljan ceste” iz Kreševa. Krajem oktobra i početkom novembra, nakon obavljenih razgovora i usaglašavanja određenih detalja realizacije ugovora, firma je otpočela sa implementacijom projekta i Odluka Općinskog vijeća na terenu.

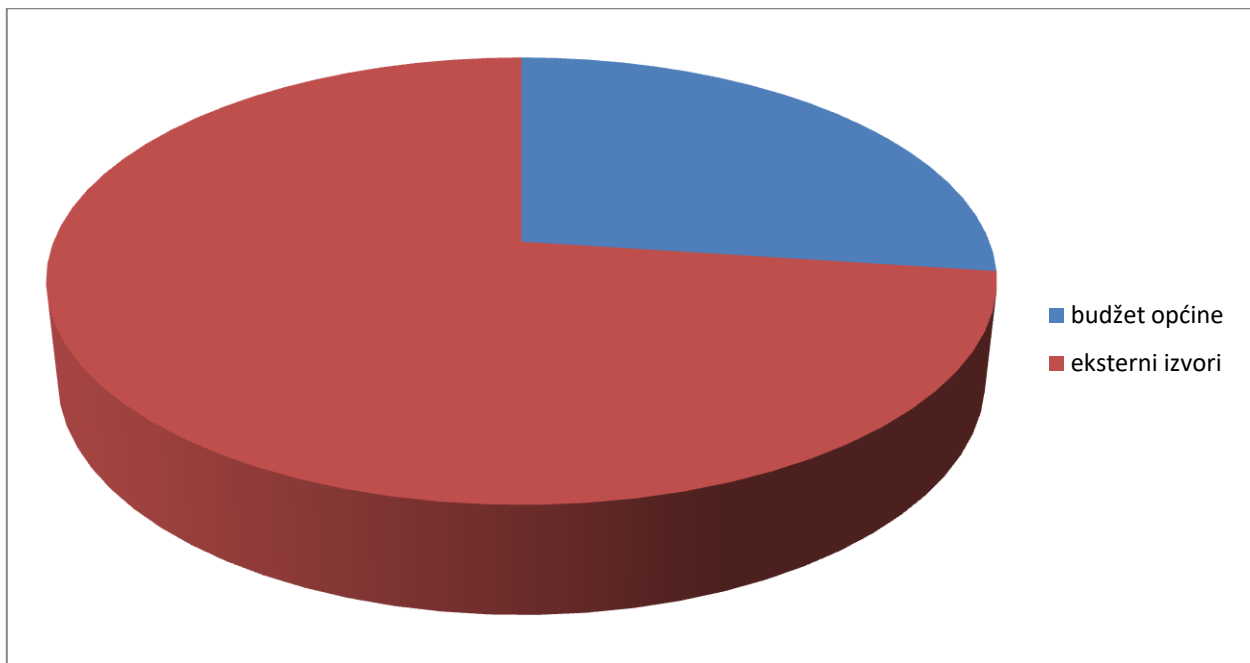
2.2. Zbirni pregled prioriternih projekata i okvira za njihovo finansiranje obuhvaćenih Planom implementacije 2022.-2024. godinu

Za planski period 2022. - 2024. godine ukupno je planirano 56 projekata, od čega 26 projekata koji su ili započeti, ili prenešeni iz prethodnog perioda. Posmatrajući po razvojnim sektorima za period 2022. - 2024. godine, u sklopu ekonomskog sektora je ukupno planirano 20 projekata, u društvenom sektoru 15 projekata, te u sektoru okoliša 21 projekta. Za realizaciju ovih projekata planirano je ukupno 18.282.400,00 KM, od toga iz vlastitih izvora 4.957.200,00 KM, iz eksternih 13.325.200,00 KM.

Grafikon 1. Pregled ukupne vrijednosti svih projekata po sektorima za period 2022.-2024.

Grafikon 2. Pregled strukture finansiranja za period 2022.-2024.

Rekapitulacija po godinama (Plan Implementacije I + II + III god.)			
Sektor	Ukupno I god.	Finansiranje iz budžeta JLS	Finansiranje iz ostalih izvora
Ekonomski sektor	1.553.200	793.200	760.000
Društveni sektor	826.000	265.000	561.000
Sektor okoliša / zaštite životne sredine	4.536.700	855.000	3.681.700
Ukupno	6.915.900	1.913.200	5.002.700
Sektor	Ukupno II god.	Finansiranje iz budžeta JLS	Finansiranje iz ostalih izvora
Ekonomski sektor	1.867.000	712.000	1.155.000
Društveni sektor	509.000	210.000	299.000
Sektor okoliša / zaštite životne sredine	3.281.500	790.000	2.491.500
Ukupno	5.657.500	1.712.000	3.945.500
Sektor	Ukupno III god.	Finansiranje iz budžeta JLS	Finansiranje iz ostalih izvora
Ekonomski sektor	1.830.000	677.000	1.153.000
Društveni sektor	484.000	220.000	264.000
Sektor okoliša / zaštite životne sredine	3.395.000	435.000	2.960.000
Ukupno	5.709.000	1.332.000	4.377.000
UKUPNO (I + II + III)	18.282.400	4.957.200	13.325.200

Što se tiče izvora eksternog finansiranja, najznačajniji predviđeni izvori za period 2022.-2024. godine, kao i prema prethodnim planovima implementacije su od strane domaćih institucija viših nivoa vlasti – ministarstva, zavodi i agencije, te međunarodni finansijski subjekti – razvojni programi (UNDP, GIZ, USAID, SIDA), ambasade i međunarodni fondovi (IPA, FP7). Određeni iznos se planira obezbijediti i iz učešća lokalnih javnih preduzeća i ustanova te privrednih subjekata, a zadnja opcija preostaje i kreditno zaduženje za kapitalne investicije za koje se ne pronađu sredstva iz prethodno navedenih izvora, a misli se prevashodno na implementaciju velikih infrastrukturnih projekata.

Kako bi iskoristila prilike za privlačenje sredstava iz eksternih izvora, općina je tokom prethodnog perioda potpisala niz sporazuma sa UNDP u sklopu implementacije Projekta općinskog ekonomskog i okolišnog upravljanja (MEG), Projekta jačanje uloge mjesnih zajednica u BiH, a u 2019. godini Općina Sanski Most je pristupila i Projektu SECAP (Održivi akcioni plan za energiju i klimatske promjene) koji će u narednom periodu ponuditi mogućnost realizacije projekata iz oblasti energetske efikasnosti i prevencije prirodnih katastrofa, kojeg finansira UNDP. S druge strane, potpisani su i sporazumi o saradnji sa USAID za implementaciju projekata PRO – Budućnost, te projekta Diaspora Invest koji pruža direktnu pomoć privrednim sektorima u oblasti unaprijeđenja proizvodnih kapaciteta i kvaliteta radne snage.

Po pitanju domaćih institucija, redovno se potpisuju ugovori o implementaciji razvojnih projekata vezano za oblast javne, komunalne i poslovne infrastrukture (kantonalna i federalna ministarstva) za čiju implementaciju su sredstva obezbijedena na osnovu prethodno raspisanih javnih poziva.

Realizacija budžetskih sredstava se sprovodi prema planu Općinskog budžeta i DOB-a gdje Općina redovno servisira planirane obaveze a najveći dio sredstava se realizira na projekte koje implementiraju Služba za

razvoj, poduzetništvo i resurse, te JU Općinski fond za komunalne djelatnosti i infrastrukturu, tako da najveći dio općinskih sredstava se usmjerava za projekte iz oblasti privrede i javne komunalne infrastrukture.

3. PREGLED IMPLEMENTACIJE STRATEGIJE INTEGRIRANOG RAZVOJA

3.1. Pregled implementacije Strategije u izvještajnoj 2022. godini

Planom implementacije za 2022. godinu predviđeno je provođenje 38 projekata ukupne vrijednosti 5.052.914,00 KM, od kojih su 7 projekata iz oblasti ekonomskog sektora, 9 iz društvenog i 22 iz okolišnog sektora. Po pitanju realizacije strateškog dokumenta za 2022., realizirano je ukupno 2.200.984,00 KM, a procenat realizacije projekata u izvještajnoj godini je srednji (43,56 %), što je povećanje u odnosu na godinu prije za 2,5%, i generalno je ispod četverogodišnjeg prosjeka stepena implementacije koji iznosi 48,04% za posljednje 4 godine. Od ukupnog iznosa realiziranih sredstava 943.683,00 KM (42,88%) je sufinansiranje iz budžeta Općine Sanski Most, što je otprilike isti omjer sufinansiranja kao i godinu prije, dok je ostatak sredstava od 1.257.301,00 KM (57,12%) obezbijeđeno iz eksternih izvora finansiranja. Srednji stepen implementacije je u najvećoj mjeri rezultat nedostatka sredstava finansiranja iz eksternih izvora, jer institucije viših nivoa vlasti nisu sprovele sve uobičajene javne pozive, dok su međunarodni partneri sufinansiranje razvojnih projekata zadržali na otprilike istom nivou kao i prethodnih godina.

U tabelama u nastavku je dat detaljan prikaz ukupno realizovanih projekata u odnosu na planirano, ukupno i po sektorima:

Tabela 1. Pregled planiranih naspram ostvarenih projekata u 2022. godini (svi sektori)

PREGLED (potpuno ili djelimično realizirani projekti)	Broj projekata	Ukupno	Iz budžeta	Iz eksternih izvora
PLANIRANO				
A. Ukupan broj planiranih projekata	38	5.052.914,00	2.597.414,00	2.455.500,00
% struktura finansiranja od A		100	51,4%	48,6%
REALIZIRANO				
B. Ukupan broj realiziranih projekata	21	2.200.984,00	943.683,00	1.257.301,00
% struktura finansiranja od B		100	42,88%	57,12%
% realizacije plana		43,56%	36,33%	51,20%

Tabela 2. Finansijska projekcija planiranih i ostvarenih projekata raspoređenih po sektorima na osnovu Plana implementacije.

	Oblast	Zbir finansijskih vrijednosti projekata		Struktura finansiranja realizovanih projekata	
		Planirano	Realizovano	Budžet (%)	Ostalo (%)
2022. god.	Društveni razvoj	605.000,00	609.191,00	489.191,00 80,3%	120.000,00 19,7%
	Ekonomski razvoj	688.500,00	436.387,00	398.887,00 91,4%	37.500,00 8,6%
	Ekološki razvoj	3.849.414,00	1.155.406,00	231.200,00 20,0%	924.206,00 80,0%
	Ukupno	5.052.914,00	2.200.984,00	943.683,00 42,88%	1.257.301,00 57,12%
	% po planu implementacije	100	43,56	36,33	51,20

3.2. Sektor ekonomskog razvoja

U sektoru ekonomskog razvoja za 2022. godinu planirano je 7 projekata, od kojih je realizirano njih 5. Za realizaciju ovih projekata je planirano 688.500,00 KM a realizirano je 436.387,00 KM što je 63,38% planiranih sredstava. Prema finansijskoj strukturi realiziranih projekata, njih 91,4% su finansirani iz budžeta Općine, a 8,6% iz eksternih izvora.

Tabela 3. Pregled planiranih i ostvarenih projekata u ekonomskom sektoru u 2022.godini

PREGLED (cijeli i djelimično realizirani projekti)	Broj projekata	Ukupno	Iz budžeta	Iz eksternih izvora
PLANIRANO				
A. Ukupan broj planiranih projekata	7	688.500,00	676.000,00	12.500,00
% struktura finansiranja od A		100%	98,18%	1,82%
REALIZIRANO				
B. Ukupan broj realiziranih projekata	5	436.387,00	398.887,00	37.500,00
% struktura finansiranja od B		100%	91,4%	8,6%
% realizacije plana		63,38%	58,15%	300,0%

3.3. Društveni sektor

U društvenom sektoru za 2022. godinu planirano je 9 projekata, od kojih je realizirano njih 7. Za realizaciju ovih projekata je planirano 605.000,00 KM a realizirano je 609.191,00 KM što je 100,69% planiranih sredstava. Razlog za nešto veću implementaciju od planirane je što su mjere pronatalitetne politike (podrška porodiljama) realizirane u nešto većem iznosu od prvobitno planiranog. U ovom sektoru sredstva koja su namijenjena za realizaciju projekata su bila realizirana u omjeru od 80,3% iz budžeta Općine, te 19,7% iz eksternih izvora finansiranja.

Tabela 4. Pregled planiranih i ostvarenih projekata u društvenom sektoru 2021. godini.

PREGLED (cijeli i djelimično realizirani projekti)	Broj projekata	Ukupno	Iz budžeta	Iz eksternih izvora
PLANIRANO				
A. Ukupan broj planiranih projekata	9	605.000,00	485.000,00	120.000,00
% struktura finansiranja od A		100%	80,16%	19,84%
REALIZIRANO				
B. Ukupan broj realiziranih projekata	7	609.191,00	489.191,00	120.000,00
% struktura finansiranja od B		100%	80,3%	19,7%
% realizacije plana		100,69%	115,1%	66,7%

3.4. Sektor zaštite okoliša/životne sredine

U sektoru okoliša/ zaštite životne sredine za 2022. godinu planirano je 22 projekta, a realizirano je njih 9. Za realizaciju ovih projekata je planirano 3.849.414,00 KM a realizirano je 1.155.406,00 KM što je 30,01% planiranih sredstava. U ovom sektoru sredstva koja su namijenjena za realizaciju projekata su bila realizirana iz općinskog budžeta u omjeru od 20,0% nasuprot 80,0% sredstava realiziranih iz eksternih izvora finansiranja.

Tabela 5. Pregled planiranih i ostvarenih projekata u sektoru okoliša/ zaštite životne sredine u 2021.godine

PREGLED (cijeli i djelimično realizirani projekti)	Broj projekata	Ukupno	Iz budžeta	Iz eksternih izvora
PLANIRANO				
A. Ukupan broj planiranih projekata	22	3.849.414,00	1.526.414,00	2.323.000,00
% struktura finansiranja od A		100%	39,65%	60,35%
REALIZIRANO	9			
B. Ukupan broj realiziranih projekata		1.155.406,00	231.200,00	924.206,00
% struktura finansiranja od B		100%	20,0%	80,0%
% realizacije plana		30,01%	15,15%	39,78%

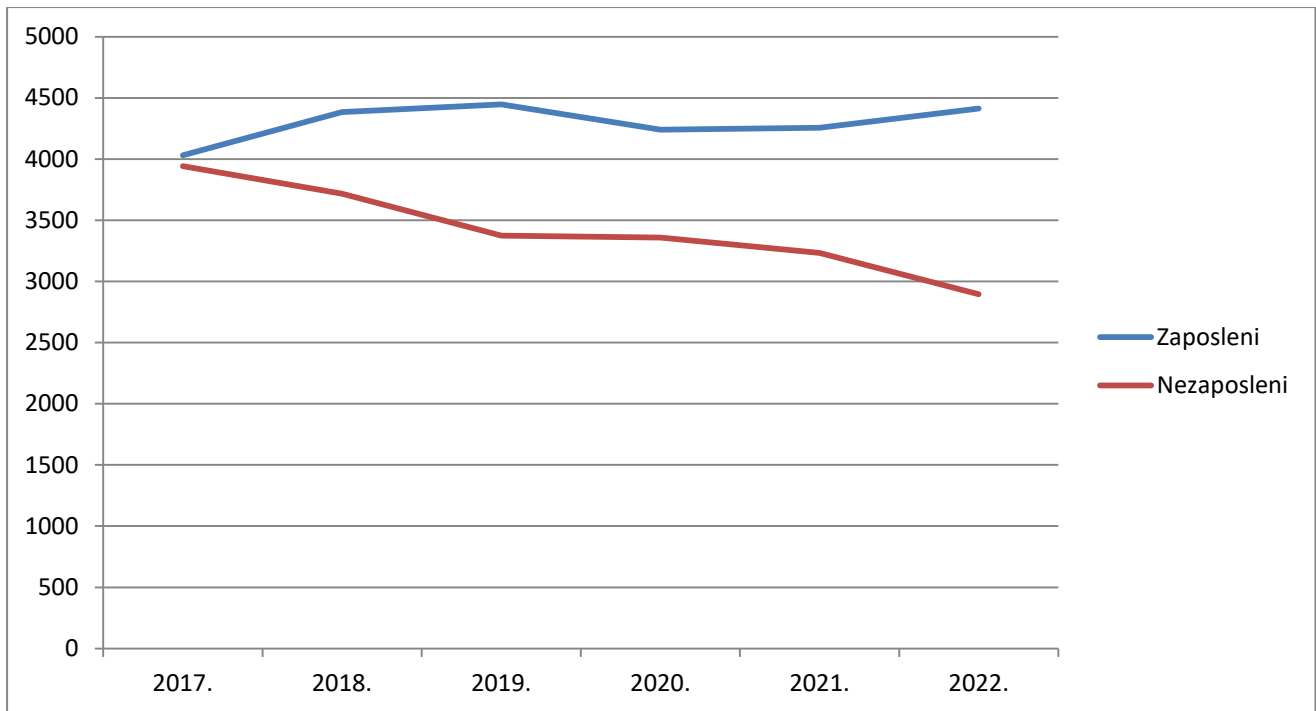
4. Razvojni kontekst Općine Sanski Most za izazovima i rizicima

Prema podacima Federalnog zavoda za programiranje razvoja iz 2022., Općina Sanski Most spada u 4. grupu općina po razvijenosti sa indeksom razvoja 0,60 – 0,75 u odnosu na razvojni indeks Federacije BiH (1,00).

Po pitanju osnovnih makroekonomskih indikatora, evidentan je konstantan pad prisutnog stanovništva, odnosno depopulacija i negativni migracijski trend uslovljen socio-ekonomskim uvjetima. Gore navedeni podaci se baziraju na procjenama Federalnog zavoda za programiranje razvoja, jer drugih podataka iz ostalih izvora trenutno nema, a smatra se da je ovaj trend u praksi još izraženiji. Pandemija virusa Covid-19 je u određenoj mjeri usporila negativna migracijska kretanja u cijeloj BiH i susjednim zemljama, tako da je i u lokalnoj zajednici u posljednjih godina došlo do određenog smanjenja broja stanovništva koje napušta mjesto prebivališta, odnosno da je usporen trend iseljavanja.

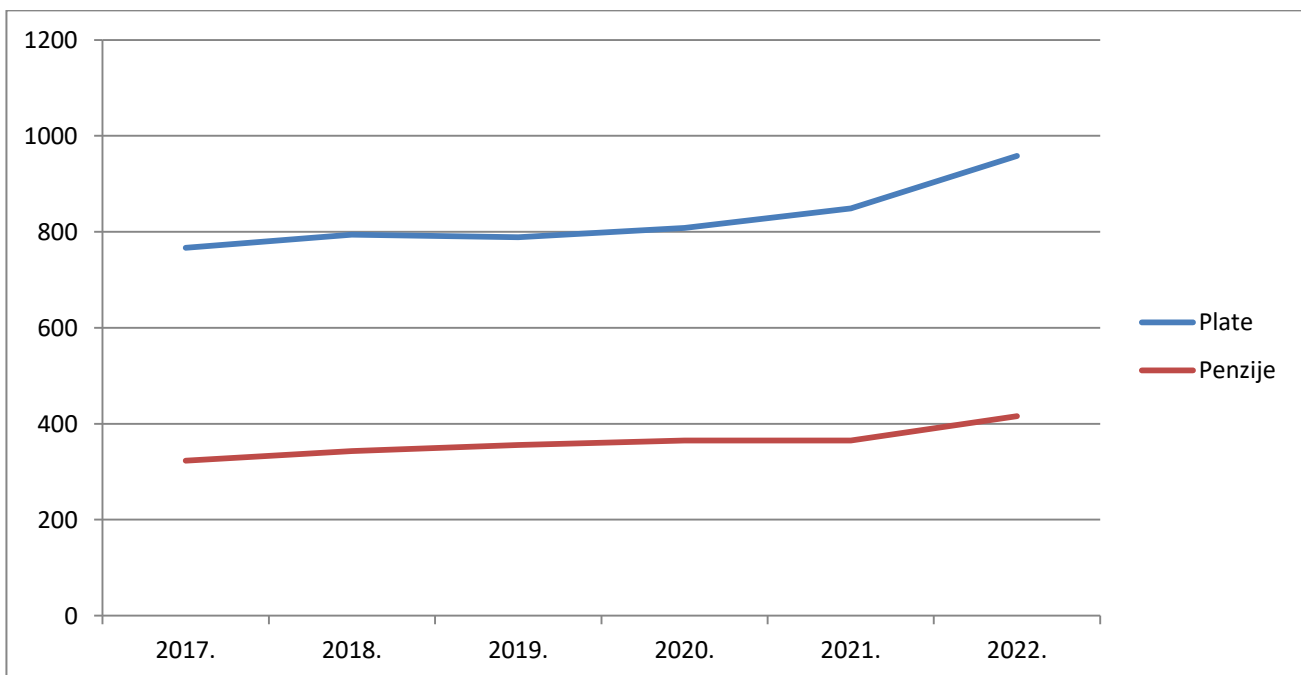
Posljednjih godina, sve do proglašenja globalne pandemije virusa Covid-19, na području Sanskog Mosta bilježilo se konstantno povećanje broja zaposlenih, s naglaskom na povećanje zaposlenih u prerađivačkoj industriji, koje je paralelno pratilo i smanjenje broja nezaposlenih lica, s tim da je ovo smanjenje dijelom povezano i sa gore navedenim negativnim migracijskim trendom, odnosno iseljavanjem lokalnog stanovništva. Tokom 2022. došlo je do dodatnog oporavka broja zaposlenih odnosno do njegovog povećanja, tako da je prošle godine u odnosu na 2021. zabilježeno povećanje broja zaposlenih za 158 lica, čime se stiglo skoro na predpandemijski nivo, kad je bilo svega 30 zaposlenih više.

S druge strane, broj nezaposlenih je u 2022. u odnosu na godinu prije je smanjen za 339 lica, što je najveći pad broja nezaposlenih još od 2018., što se može tumačiti i dijelom zbog negativnog migracijskog trenda, ali i zbog povećanja obima investiranja u lokalni privredni sektor.

Lična primanja – neto plate i penzije u proteklom periodu od 6 godine bilježe konstantno ali blago povećanje, ali i dalje su ispod prosjeka Federacije BiH, gdje je prosječna plata za 2022. iznosila 1.114 KM, dok je isti prosječni iznos za općinu Sanski Most u 2022. bio 958 KM, odnosno 86% federalnog prosjeka, što predstavlja povećanje u odnosu na godinu prije za čak 109 KM, što predstavlja najveće apsolutno povećanje u zadnjih 6 godina.

Što se tiče penzija, prosječni iznos za općinu Sanski Most je u 2022. bio 416 KM što je 86,2% prosječnog federalnog iznosa penzije od 482,51 KM. Gledajući unazad 6 godina, na ovaj način dostignuto je najveće apsolutno povećanje od 51 KM, dok je prosječno povećanje do 2021. bilo od 10 do 12 KM.

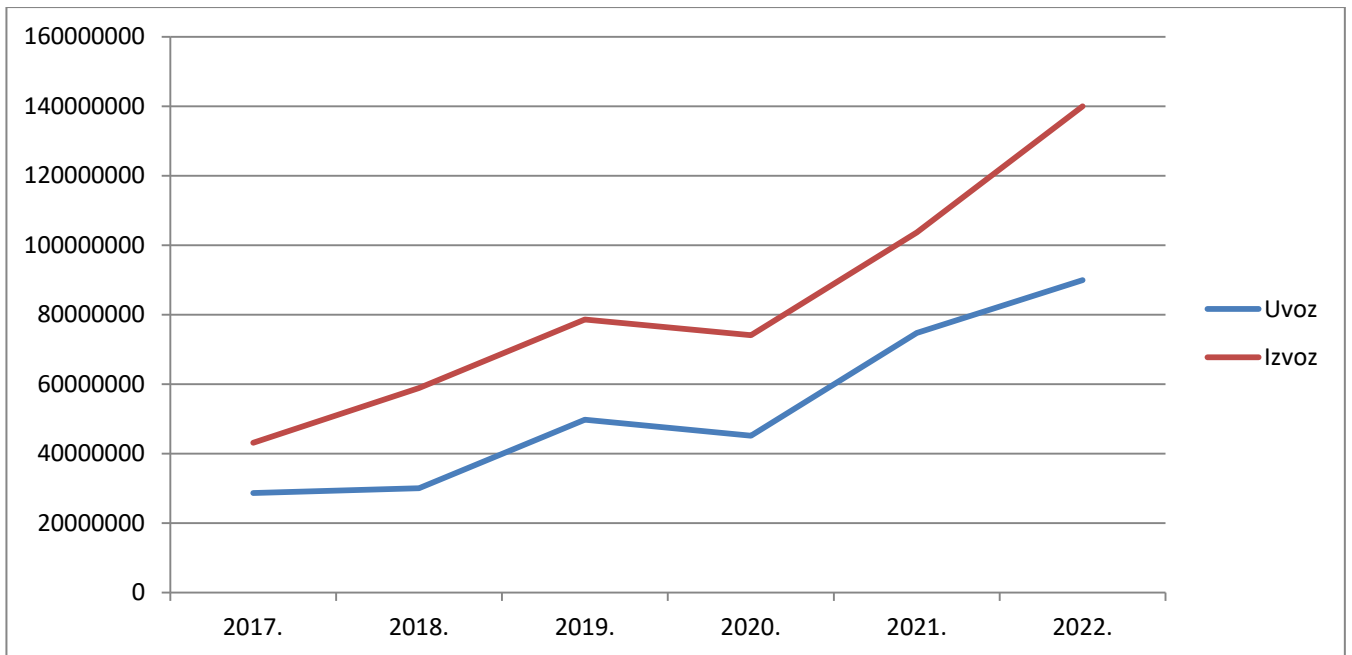
Vanjskotrgovinska razmjena je bilježila konstantan porast i u domenu izvoza i uvoza sve do 2020., odnosno do proglašenja pandemije koja je obustavila izvoz i trgovinska kretanja u cijelom svijetu, a koja su se negativno odrazila i na privredne subjekte s područja Sanskog Mosta. Međutim, od 2021. dolazi do znatnog povećanja vanjskotrgovinske razmjene u oba pravca, što se može opravdati oporavkom međunarodnih tržišta na koja kompanije iz Sanskog Mosta plasiraju najveći dio svojih proizvoda, odnosno unaprijeđenjem konkurentnosti lokalne privrede. Povećanje uvoza se može opravdati povećanjem obima investicija i obima proizvodnje koji su uslovljeni povećanjem uvoza sirovine.

U cilju unaprijeđenja poslovnog ambijenta i poboljšanja kvaliteta poslovne infrastrukture Općinsko vijeće Sanski Most na 14. sjednici održanoj dana 31.03.2022. godine donijelo je Odluku o proglašenju Poslovne zone Zdena koja obuhvata područje od oko 54 ha. Na lokalitetu planirane Poslovne zone Zdena već egzistira nekoliko privrednih subjekata, sa potencijalom za realizaciju nekoliko novih investicija, ali nivo izgrađenosti poslovne infrastrukture ne odgovara trenutnim potrebama postojećih i potencijalnih investitora. Obzirom da je zona većim dijelom planirana na lokalitetu nekadašnje fabrike ŠIP Sana važno je uzeti u obzir da dio infrastrukture već postoji ali da je ista u većoj mjeri devastirana ili je tehnološki prevaziđena i samim tim neiskoristiva za potrebe novih investicija.

U ukupnim iznosima, obim izvoza je u 2022. iznosio skoro 140 miliona KM što je povećanje u odnosu na godinu prije od skoro 37 miliona KM, što s druge strane predstavlja najveće apsolutno povećanje u zadnjih 6 godina.

U kontekstu Unsko-sanskog kantona, možemo biti zadovoljni i opravdano optimistični obzirom da je Sanski Most već godinama ostao lokalna sredina sa najvećim izvozom na području USK, dok je privreda Sanskog Mosta po drugi put zaredom učestvovala u ukupnom izvozu Federacije BiH sa preko 1%, čime smo svrstani među svega 3 lokalne zajednice na USK (uz Bosansku Krupu i Cazin) koje imaju učešće u izvozu FBiH od preko 1%. Gledajući period od posljednjih 5 godine, izvoz s područja Sanskog Mosta je ostvario ukupni porast od preko 137% od 2018. godine. Ukupna pokrivenost uvoza izvozom na nivou lokalne zajednice iznosi 155,66 %, a Sanski Most trenutno ima najpozitivniji saldo robne razmjene na području USK od ukupno 50.033.804 KM.

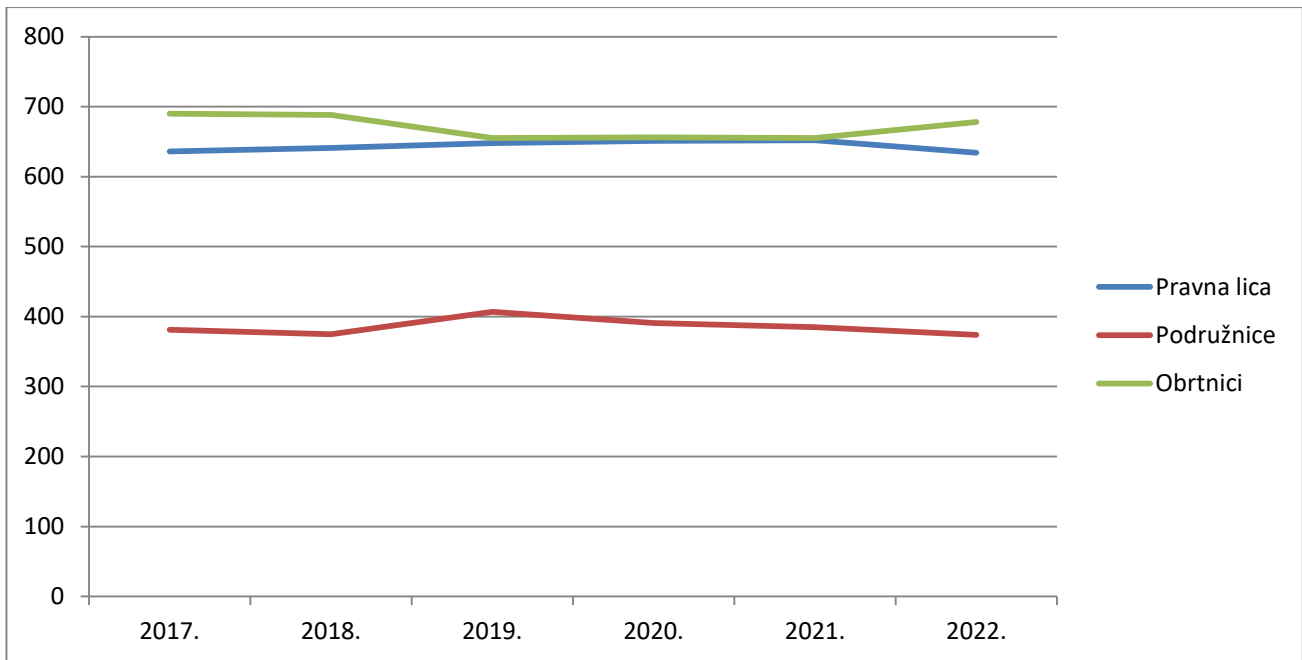
U cilju unaprijeđenja poslovnog ambijenta i poboljšanja kvaliteta poslovne infrastrukture, Općinsko vijeće Sanski Most je tokom 2022. godine je donijelo niz Odluka, među kojima su najznačajnije Odluka o komunalnim taksama i tarifi komunalnih taksa, te Odluku o refundiranju naknade za rentu i komunalije u svrhu gradnje proizvodnih i turističkih objekata.

Po pitanju strukture poslovnih subjekata, došlo je do smanjenja pravnih lica i podružnica za 19 subjekata, dok je broj obrtnika povećan za 23, tako da je u ukupnom obimu broj svih privrednih subjekata povećan za 4 novoregistrirana lica. Povećan je broj zahtjeva za novu registraciju i odjavu obrta, a važno je i napomenuti da se dio zahtjeva za trajnu odjavu odnosi na retroaktivnu odjavu privrednih subjekata registriranih prije 1992., gdje njihovi vlasnici odnosno nosioci rješenja podnose zahtjev za odjavu zbog ostvarivanja prava na penziju.

Po pitanju izdavanja novih rješenja odnosno odobrenja za obavljanje samostalne trgovačke, ugostiteljske i obrtničke djelatnosti došlo je do povećanja broja novoosnovanih subjekata ove vrste, gdje je u 2022. godini izdato je ukupno 80 rješenja, što je za 4 rješenja više u odnosu na 2021. godinu kad je istih izdato 74. Od gore navedenog ukupnog broja novoizdatih rješenja, njih 58 se odnosi na obavljanje obrtničke djelatnosti, 9 rješenja za obavljanje ugostiteljske i njih 7 za obavljanje trgovačke djelatnosti.

Turistička djelatnost predstavlja jedan od neiskorištenih potencijala za razvoj lokalne zajednice, uzevši u obzir sve turističke resurse i ljudske i tehničke kapacitete koji su nedovoljno iskorišteni u svrhu održivog razvoja. Tokom 2023. Implementirana je Odluka o osnivanju Turističke zajednice Sanski Most, koju je OV usvojilo u septembru 2022. Osnivanjem TZ uspostavljen je sistemski pristup revitalizaciji, rekonstrukciji postojećih i izgradnji novih turističkih destinacija i turističke infrastrukture u svrhu njihovog uvezivanja i kreiranja jedinstvenog turističkog proizvoda.

Vodosnabdjevanje i prečišćavanje otpadnih voda je u nadležnosti lokalnog komunalnog preduzeća JKP "Vodovod i kanalizacija" koje je tokom 2022. usluge vodosnabdjevanja pružala za ukupno 11.997 korisnika (10.283 domaćinstva i 714 pravna lica) koji se dnevno snabdjevaju sa 7.000 – 10.000 m³ pitke vode, dok su usluge kanalizacije pružane za 2.898 korisnika, od kojih 2.596 domaćinstava i 302 pravna lica. Ukupan broj korisnika usluga vodosnabdjevanja i odvodnje otpadnih voda u odnosu na 2021. je povećan za 613 novih korisnika.

Općina Sanski Most je tokom 2022. realizirala iz budžeta ukupno 167.800,00 KM u svrhu ulaganja u izgradnju objekata i uređaja sistema za vodosnabdjevanje i odvodnju otpadnih voda. Pored 15.000,00 KM namijenjenih za subvencioniranje redovnih troškova JKP "Vodovod i kanalizacija" d.o.o., Općina je uložila i 28.387,38 KM u svrhu izgradnje kanalizacionog sistema Kruhari – Jezernice, te 124.413,00 KM za izgradnju kanalizacione mreže u ulicama Prvomajska i Kolonija, u naselju Zdena. Godinu prije, tokom 2021. u svrhu ulaganja u izgradnju objekata i uređaja sistema za vodosnabdjevanje i odvodnju otpadnih voda uloženo je ukupno 323.829,00 KM, od čega 221.207,00 KM u projekt izgradnje vodovodnog sistema u ulici Prvomajska, a 102.622,00 u svrhu izgradnje ostalih vodovoda u ruralnim područjima a s kojima upravlja JKP "Vodovod i kanalizacija" Sanski Most.

Izgradnja i održavanje javne putne infrastrukture je u nadležnosti JU "Općinski fond za komunalne djelatnosti i infrastrukturu" u dijelu koji se odnosi na saobraćajnice koje su kategorizirane kao "lokalni putevi", a sve ostale saobraćajnice višeg ranga su u nadležnosti kantonalne, odnosno federalne Direkcije za ceste.

Po pitanju prostorno-planske dokumentacije, Općina Sanski Most je pokrenula proceduru izrade Prostornog plana za period od 20 godina od dana usvajanja, a trenutno je usvojen Nacrt Prostornog plana.

Energetska efikasnost sastavni je dio razvoja okolišnog sektora s ciljem očuvanja prirodnih resursa i povećanja stepena iskorištenosti energije iz obnovljivih izvora. Pored okolinskog, ulaganje u mjere energetske efikasnosti ima značajani i ekonomski i socijalni aspekt. Posebnu pažnju posvetiti mjerama energetske u javnom sektoru, saobraćaju i objektima kolektivnog stanovanja, s naglaskom na objekte građene 70.-ih i 80.-ih godina 20 st. Buduće kapacitete za proizvodnju električne energije bazirati na obnovljivim izvorima uz zaštitu i očuvanje biodiverziteta. U svrhu poticanja izgradnje lektro-energetskih objekata baziranih na principu korištenja obnovljivih izvora energije, Općinsko vijeće Sanski Most je na sjednici 31.03.2022. donijelo Odluku o refundiranju dijela naknade za rentu i komunalije u svrhu izgradnje proizvodnih i turističkih objekata, gdje je u

članu 4. navedeno da investitor u slučaju gradnje vjetro i solarnih elektrana ostvaruje pravo povrata naknade za rentu i komunalije u iznosu od 75%.

Posljednjih desetak godina prirodne nesreće predstavljaju stalni rizik za život i razvoj u većem dijelu lokalne zajednice. Prema Procjeni o ugroženosti Općine Sanski Most od prirodnih i drugih nesreća (dokument iz jula 2022.), vrlo visok rizik predstavljaju poplave, visok rizik je od požara, klizišta, niskih temperatura i NUNS-a, prosječan rizik predstavljaju suše, zemljotresi, grad i led, te zagađenje zemljišta, vode i zraka, dok je nizak rizik od snježnih lavina i nanosa, te olujnih vjetrova. Obzirom da je od 2014. godine tri puta bilo proglašeno stanje prirodne nesreće zbog nastanka i djelovanja poplava, prioritet u prevenciji prirodnih nesreća i dalje bi trebao biti izgradnja sistema odbrane od poplava na vodotocima I i II kategorije, na principu izgradnje vodozaštitinih objekata i obaloutvrda paraleleno uz redovno čišćenje i održavanje riječnih korita.

Ključni makroekonomski indikatori za period 2018. – 2022. prikazani su u slijedećoj tabeli:

INDIKATOR		2018.	2019.	2020.	2021.	2022.
STANOVNIŠTVO (PROCJENA)		40.166	39.852	39.651	39.324	38.990
RADNO AKTIVNO STANOVNIŠTVO		29.841 – (74,3%)	29.514 – (74,1%)	29.279 (73,8%)	28.910 (73,5%)	28.670 (73,5%)
STEPEN ZAPOSLENOSTI		4.384 (14,7%)	4.448 (15,1%)	4.239 (14,5%)	4.256 (14,7%)	4.414 (15,4%)
STEPEN NEZAPOSLENOSTI		3.718 (45,9%)	3.375 (43,1%)	3.358 (44,2%)	3.234 (43,2%)	2.895 (39,6%)
NEZAPOSLENOST PREMA STEPENU STRUČNOG OBRAZOVANJA	VSS	111	101	120	128	113
	VŠS	22	20	18	18	18
	SSS	791	731	759	742	632
	NSS	0	0	0	0	1
	VKV	42	35	34	26	18
	KV	1.318	1.174	1.159	1.115	996
	PKV	113	99	92	80	69
	NKV	1.321	1.217	1.177	1.125	1.048
UKUPNO		3.718	3.375	3.358	3.234	2.895
PROSJEČNA NETO PLAĆA		794 KM	789 KM	808 KM	849 KM	958 KM
PROSJEČNA PENZIJA		343,12 KM	355,75 KM	365,05 KM	364,97 KM	416,66 KM
VANJSKOTRGOVINSKA RAZMJENA		UVOZ- 29.978.027 KM IZVOZ – 58.868.021 KM	UVOZ- 49.769.318 KM IZVOZ- 78.624.940 KM	UVOZ- 45.105.327 KM IZVOZ- 74.104.763 KM	UVOZ- 74.734.004 KM IZVOZ- 103.625.932 KM	UVOZ- 89.888.851 KM IZVOZ- 139.922.655 KM
PORESKI PRIHODI		3.078.624 (po glavi stanovnika 77 KM)	3.053.144 (po glavi stanovnika 77 KM)	3.187.638 (po glavi stanovnika 80 KM)	3.836.475 (po glavi stanovnika 98 KM)	3.563.316 (po glavi stanovnika 91 KM)
STRUKTURA POSLOVNIH SUBJEKATA	<i>pravna lica</i>	641	648	651	652	634
	<i>podružnice</i>	375	407	391	385	374
	<i>obrtnici</i>	688	655	656	655	678

Po pitanju izazova i rizika, svakako najveći među njima su globalna inflacija i poremećaji na europskom tržištu po pitanju snabdjevanja i transporta sirovina iz kriznih područja istočne Europe. Obzirom da su lokalni privredni subjekti koji su izvozno orijentirani uglavnom usmjereni ka tržištu Njemačke, postoji određen rizik za smanjenje obima proizvodnje i izvoza zbog pada ekonomskog rasta zapadnih tržišta.

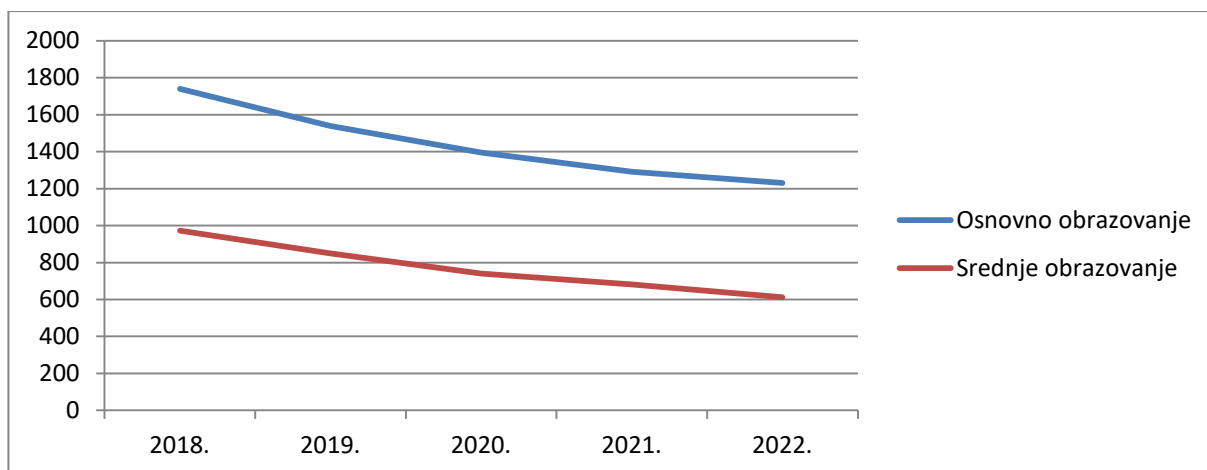
Nakon ukidanja epidemioloških mjera i početka oporavka privrednog sektora došlo je do povećanja stope inflacije odnosno povećanja cijena roba i usluga na domaćem, regionalnom i međunarodnom tržištu usljed novih geopolitičkih momenata (rat u Ukrajini) koji su doveli do poremećaja u lancu snabdjevanja. Poljoprivreda je i u proteklom periodu bila izuzetno ranjiva najviše zbog elementarnih nepogoda koje su prouzrokovale znatne štete koje nisu u potpunosti sanirane najviše zbog nedostatka sredstava, a s druge strane klimatske promjene su se nametnule kao jedan od najvećih rizika u razvoju primarne poljoprivredne proizvodnje i zaštite okoliša.

Iako nisu u direktnoj nadležnosti lokalne uprave, sektori zdravstva i obrazovanja su također jedni od najranjivijih i kojima treba posvetiti posebnu pažnju u narednom periodu. Zdravstveni kapaciteti su maksimalno iskorišteni u vrijeme pandemije, tako da je tek nakon proglašenja njenog završetka moguće pokrenuti unaprijeđenje kvaliteta usluga u ostalim segmentima zdravstvene zaštite.

Obrazovanje je nedovoljno digitalizirano i neophodno je pokrenuti reformu srednjeg strukovnog obrazovanja koje bi u većoj mjeri moglo odgovoriti potrebama lokalnog tržišta rada. Prije svega misli se na unaprijeđenje kvaliteta praktične nastave odnosno uvođenje dualnog sistema obrazovanja gdje bi se praktična nastava sprovodila u sklopu lokalnih privrednih subjekata kako bi se unaprijedili znanja i vještine učenika i time poboljšale njihove kompetencije na tržištu rada. Općina Sanski Most je među prvim lokalnim zajednicama prepoznala značaj kvaliteta srednjeg strukovnog obrazovanja, tako da je 2022./23. školske godine pokrenut program subvencioniranja prakse u sklopu privrednih subjekata gdje je svim učenicima završnih razreda ponuđena mogućnost pohađanja praktične nastave u privrednim subjektima koja se plaća iz budžeta Općine Sanski Most.

Značajan problem predstavlja i konstantno smanjenje broja učenika u osnovnim i srednjim školama, paralelno sa iseljavanjem stanovnika i negativnim migracijskim trendom, tako da je u proteklih 5 godine broj učenika u osnovnim školama smanjen za 509 učenika (sa 1.740 2018. na 1.231 2022.), a u srednjim školama je smanjen za 361 (sa 973 2018., na 612 2022.).

Trend smanjenja učenika paralelan je sa trendom iseljavanja stanovništva u svim zemljama okruženja i kako je to uveliko postao državni problem ne postoje konkretne mjere i planovi na višim nivoima s ciljem suzbijanja negativnog migracionog trenda, tako da je ovaj problem najviše izražen na lokalnom nivou koji nema nadležnosti i ingerencije u migracionoj politici, već nastoji unaprijediti poslovni ambijent s ciljem proširenja postojećih i realizacije novih investicija koje će rezultirati povećanjem zaposlenosti, izvoza i povećanja ličnog dohotka koji bi u konačnici trebali smanjiti nivo migracija iz ekonomskih razloga.

5. Ključni rezultati i ostvareni progres

U ekonomskom sektoru najveći rezultat je ostvaren kroz projekte unaprijeđenja kvaliteta radne snage kroz subvencioniranje troškova praktične nastave u sklopu privrednih subjekata. Tokom 2023. Planirano je unaprjeđenje saradnje Općine, privrednih subjekata i srednjih strukovnih škola na način da se svi učenici strukovnih usmjerenja uključe u program praktične nastave u sklopu privrednih subjekata. Poseban rezultat je ostvaren i u segmentu primarne poljoprivredne proizvodnje gdje su dodatno unaprijeđeni finansijski i tehnički kapaciteti proizvođača ovog tipa, gdje je uspostavljen novi način partnerstva koji se ogleda kroz zajednička ulaganja gdje Općina pokriva dio troškova koji su do sad bili obaveza poljoprivrednih proizvođača u procesu nabavke sredstava za rad, gdje je tokom 2022. uspješno proveden postupak sufinansiranja nabavke nove poljoprivredne mehanizacije i stočnog fonda. Poseban rezultat se svake godine ostvaruje i kroz podršku izgradnje proizvodnih objekata u privrednom i poljoprivrednom sektoru gdje se proizvođačima refundiraju troškovi dozvola i taksi, gdje je tokom 2022. saradnja dodatno proširena i na privredne subjekte iz oblasti energetike i turizma (hotelijerstva).

U domenu društvenog sektora i ove godine najveći rezultat je ostvaren kroz unaprijeđenje kvaliteta usluga lokalne uprave, prije svega kroz jačanje kapaciteta Mjesnih zajednica za samostalnu pripremu i realizaciju razvojnih projekata iz domena njihovog rada te kroz poboljšanje infrastrukturnih kapaciteta. U 5 Mjesnih zajednica (Desna obala, Fajtovci, Tomina, Kijevo i Vrhpolje) započela je realizacija infrastrukturnih rojekata koji su delegirani i pripremljeni samostalno od strane organa MZ, a sa lokalnim udruženjima nastavljena je saradnja kroz realizaciju budžetskih sredstava na projektnoj osnovi. Kako je i navedeno u ekonomskom sektoru, sa institucijama iz obrazovnog sektora ostvarena je saradnja u dijelu unaprijeđenja partnerstva između lokalne uprave, privrede i strukovnih škola usmjerenog ka poboljšanju kvaliteta praktične nastave i izmjene planova i programa u skladu sa potrebama lokalne privrede. U oblasti kulture i sporta Općina je pružila podršku subjektima ove vrste u skladu sa materijalnim mogućnostima u budžetu Općine gdje je lokalna uprava najviše aktivnosti realizirala u smjeru poboljšanja infrastrukturnih kapaciteta i uvjeta za rad. Glavni prioritet u narednom periodu će biti dodatno unaprjeđenje kapaciteta obrazovnih ustanova kako bi se adekvatno riješio problem kvaliteta radne snage, odnosno kako bi se lokalni obrazovni sistem za strukovna zanimanja što više uskladio sa potrebama lokalnog tržišta rada.

U oblasti okoliša najznačajniji rezultati su ostvareni kroz unaprijeđenje komunalne i saobraćajne infrastrukture. Uz podršku Vlade FBiH, nakon izgradnje kanalizacionog sistema, nastavljena je izgradnja saobraćajnice u Prvomajskoj ulici, te kanalizacioni sistem u ulicama Kolonija I i II, i kanalizacioni sistem Kruhari – Jezernice čime je dodatno proširen sistem odvodnje i prečišćavanja otpadnih voda i u širem gradskom jezgru.

6. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

- Strategiju lokalnog razvoja općine Sanski Most 2022.- 2027. definirati kao obavezujući dokumenti općine za lokalni ekonomski razvoj.
- U skladu sa zakonskim rokovima propisanim u Uredbi o trgodišnjem i godišnjem planiranju i izvještavanju pravovremeno izrađivati sve planove i izvještaje u skladu sa Budžetom Općine i Dokumentom okvirnog budžeta prateći kalendar njihovih donošenja i usvajanja.
- Izvršiti reviziju postojećih i izradu nedostajućih pravilnika i akcionih planova o svim internim procedurama
- U cilju efikasnijeg obavljanja poslova iz svoje nadležnosti, Služba za razvoj, poduzetništvo i resurse kao operativna jedinica Jedinstvenog organa uprave predlaže slijedeće aktivnosti i mjere:
 - a) na bazi iskustava iz BFC certifikacije nastaviti s mjerama unaprijeđenja poslovnog ambijenta u lokalnoj zajednici;
 - b) unaprijeđivanjem postojećih baza podataka poboljšati protok informacija prema poduzetnicima;
 - c) edukativno osnaživanje i osposobljavanje postojećih kadrova;
 - d) uspostavljanje stimulaturnijeg modela podsticaja za zapošljavanje u sektoru poljoprivrede i privatnog poduzetništva iz budžetskih sredstava
 - e) putem Javnih poziva, s posebnim osvrtom na mlade i žene u poduzetništvu;
 - f) poboljšanje infrastrukturne funkcionalnosti postojećih industrijskih zona
 - g) uvrstiti okolišne standarde u sve razvojne projekte
 - h) maksimalno podržati afirmaciju prirodnih, kulturnih i historijskih vrijednosti u oblasti turizma kao razvojne šanse
 - i) unaprijediti institucionalnu saradnju sa dijasporom
 - j) inicirati projekte javno-privatnog partnerstva

Fokus lokalne uprave u narednom periodu će biti intenziviranje aktivnosti na uspostavi i promociji povoljnog poslovnog ambijenta i proširenju postojećih i realizaciji novih investicija u realnom sektoru na lokalnom nivou, kako bi se pokušao ostvariti minimum uvjeta za nova zapošljavanja s naglaskom na omladinsku populaciju. U svrhu realizacije navedenog, u 2023. godini prioritet će biti unaprijeđenje poslovne infrastrukture kroz razvoj novih poslovnih zona, realizacija poticajnih mjera za zapošljavanje, te podrška strukovnom obrazovanju u svrhu unaprijeđenja kvaliteta nastave i njene kompatibilnosti sa potrebama lokalne privrede uz uvođenje mjera pronatalitetne politike u svrhu zadržanja postojećih i kreiranja novih radnih mjesta namijenjenih ženama. U oblasti poljoprivrede neophodno je uvesti nove poticajne linije na projektnom nivou uz obavezno učešće registriranih proizvođača kako bi se uvele nove kulture, poboljšao nivo i kvalitet proizvodnje kod postojećih kultura te kako bi se unaprijedilo korištenje savremenih agrotehničkih mjera. Vezano za društveni i okolišni sektor, za uspješniju realizaciju projekata iz ovih sektora neophodno je nastaviti dobru saradnju sa organima MZ i lokalnim udruženjima, te sa JKP "Vodovod i kanalizacija", te JU "Općinski fond za komunalne djelatnosti i infrastrukturu" koji su ujedno i nosioci projekata iz okolišnog sektora.

7. ANEKSI

- Tabela pregled stanja realizacije projekata u 2022. godini

Tabelarni pregled stanja realizacije strateških projekata u 2022. godini

Veza sa strateškim i sektorskim ciljem i programom	Projekat /mjera Status projekta	Izvori finansiranja		
		Budžet	Eksterni izvori	Ukupno
Ekonomski sektor				
S.C.1., P1.2.1.	Podrška i sufinansiranje projekata stručnog usavršavanja – subvencioniranje praktične nastave u privrednim subjektima	38.771,00	0,00	38.771,00
S.C.1., P1.1.1.	Podrška poljoprivrednoj proizvodnji – finansiranje izgradnje poljoprivrednih proizvodnih objekata	6.460,00	0,00	6.460,00
S.C.1., P1.4.1.	Projekti unaprijeđenja turizma – nabavka sajamskih kućica	9.028,00	12.500,00	21.528,00
S.C.1., P1.4.1.	Projekti unaprijeđenja turizma – Izgradnja pristupnog puta prema Dabarskoj pećini	15.328,00	25.000,00	40.328,00
S.C.1., P1.1.1.	Podrška projektima poljoprivrede	329.300,00	0,00	329.300,00
Ukupno ekonomski sektor		398.887,00	37.500,00	436.387,00
Društveni sektor				
S.C.2, P 2.2.3.	Manifestacija "Ljeto na Sani"	32.500,00	0,00	32.500,00
S.C.2, P 2.2.2.	Podrška projektima NVO sektora s područja Općine Sanski Most	21.494,00	0,00	21.494,00
S.C.2., P2.1.4.	Stipendiranje studenata deficitarnih stručnih usmjerenja	98.000,00	0,00	98.000,00
S.C.2, P 2.2.2.	Edukacija NVO subjekata i predstavnika MZ iz oblasti PCM-a	0,00	10.000,00	10.000,00
S.C.2, P 2.2.1.	Mjere pronatalitetne politike – finansijska podrška porodiljama	267.197,00	0,00	267.197,00
S.C.3., P3.2.1.	Uspostava digitalnog katastra komunalnih uređaja	20.000,00	20.000,00	40.000,00
S.C.3., P3.2.1.	Uspostava digitalnog adresnog registra	20.000,00	100.000,00	120.000,00
Ukupno društveni sektor		609.191,00	130.000,00	479.191,00
Okolišni sektor				
S.C.3., P3.2.3.	Rekonstrukcija Prvomajske ulice u naselju Zdena	175.594,00	0,00	175.594,00
S.C.3., P3.2.2.	Izgradnja kanalizacionog sistema Kolonija I i II	124.414,00	0,00	124.414,00
S.C.3., P3.2.2.	Regulacija otpadnih voda u naselju Kruhari - Jezernice	8.387,00	20.000,00	28.387,00

S.C.3., P3.2.2.	MZ Hrustovo- Izgradnja SRC Hrustovo IV faza	0,00	26.728,00	26.728,00
S.C.3., P3.2.2.	Sanacioni radovi na objektu društveni dom u MZ Pobriježje	0,00	23.254,00	23.254,00
S.C.3., P3.2.2.	Infrastrukturni projekti u MZ Vrhpolje – asfaltiranje zaseok Kadirići, dječije igralište, spomen obilježje	38.898,00	0,00	38.898,00
S.C.3., P3.2.2.	Izgradnja javne rasvjete u naselju Brdari	19.813,00	0,00	19.813,00
S.C.3., P3.2.2.	Izgradnja spomen obilježja u MZ Donji Kamengrad	8.320,00	20.000,00	28.320,00
S.C.3., P3.1.1.	Deminiranje poljoprivrednog zemljišta u područjima sa potvrđenim povratkom	0,00	690.000,00	690.000,00
Ukupno okolišni sektor		231.200,00	924.206,00	1.155.406,00
UKUPNO SVI SEKTORI		943.683,00 (42,88%)	1.257.301,00 (57,12%)	2.200.984,00 (100,00%)

Sadržaj

	Izvršni sažetak	2.
1.	Uvod	3.
2.	Strateški ciljevi i prioritete	3.
2.1.	Ključni planirani prioritete i fokusi za izvještajni godišnji period (2022. godina)	5.
2.2.	Zbirni pregled prioriteta projekata i okvira za njihovo finansiranje obuhvaćenih Planom implementacije 2022.-2024. godinu	6.
3.	Pregled implementacije Strategije integriranog razvoja	9.
3.1.	Pregled implementacije Strategije u izvještajnoj 2022. godini	9.
3.2.	Sektor ekonomskog razvoja	10.
3.3.	Društveni sektor	10.
3.4.	Sektor zaštite okoliša/životne sredine	10.
4.	Razvojni kontekst Općine Sanski Most za izazovima i rizicima	11.
5.	Ključni rezultati i ostvareni progres	18.
6.	Zaključci i preporuke	19.
7.	Aneks	19.